

Mircea Gheorghe Abrudan

***Regimentul I românesc de graniță (nr. 16) din Transilvania de la înființare până la sfârșitul războaielor napoleoniene (1762-1815)*, ediție, traducere, studiu introductiv, note explicative și anexe de Costin Feneșan, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2015, 302 p.+VIII ilustrații:**

În ciuda progreselor constante ale istoriografiei românești și străine în direcția restituirii trecutului spațiului intracarpatic, istoria Transilvaniei ascunde încă multe necunoscute. Unul din cercetătorii c ei mai serioși care au contribuit cu lucrări temeinice, sprijinite în mare parte pe materiale arhivistice, la ștergerea petelor albe din istoriografie este distinsul istoric Costin Feneșan. Născut la Timișoara în 1947, Costin Feneșan a studiat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, care i-a conferit doctoratul în istorie în anul 1977, apoi a activat ca cercetător științific la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca (1971-1978) și la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București (1988-1998), iar între anii 1978-1988 a deținut funcțiile de arhivist principal la Direcția Generală a Arhivelor Statului din București și de director general al Arhivelor Naționale ale României (1998-2002). Intim legat de spațiul transilvănean și bănățean prin obârșie și parcurs academic nu este de mirare faptul că publicațiile sale s-au axat în mod principal asupra istoriei medii și moderne a Transilvaniei și Banatului, cu un accent special pe editarea profesionistă a izvoarelor medievale și premoderne.

Rodul unei asemenea munci profesioniste de traducere și editare a unui izvor istoric inedit din secolul al XIX-lea este reprezentat de volumul pe care-l supunem acum atenției. Publicat în condiții grafice excelente sub egida Centrului de Studii Transilvane din cadrul Academiei Române, volumul a ieșit de sub tipar în toamna anului 2015 la Cluj-Napoca și restituie un capitol foarte puțin cunoscut din istoria graniței militare austriece transilvănene, anume parcursul istoric al regimentului I românesc de la Orlat între anii 1762-1815 în lumina unui manuscris în limba germană păstrat la Arhivele Naționale ale României din București.

În studiul introductiv intitulat „Regimentul I românesc de graniță (nr. 16) din Transilvania de la înființare până la sfârșitul războaielor napoleoniene (1762-1815)-o istorie uitată și regăsită” (pp.7-15), editorul reconfigurează itinerariul și circumstanțele intrării manuscrisului în posesia Direcției Generale a Arhivelor

"Regimentul I românesc de graniță (nr. 16) din Transilvania de la înființare până la sfârșitul războaielor napoleoniene (1762-1815), ediție, traducere, studiu introductiv, note explicative și anexe de Costin Feneșan, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2015, 302 p.+VIII ilustrații", Astra Salvensis, III, 6, p. 208-212

Statului din București, Colecția documente transilvănene, încearcă identificarea autorului, stabilește intervalul temporal al întocmirii manuscrisului între anii 1883-1890, prezintă izvoarele care stau la baza textului documentar, creionează contextul istoriografic al întocmirii acestuia, schițează cuprinsul manuscrisului, indică documentele primare transcrise de autor din diferite arhive și inserate în text și, în cele din urmă, face o comparație a istoriei manuscrite a Regimentului I românesc de graniță cu monografia din 1890 a lui Gustav Ritter Amon von Treuenfest despre istoria aceleiași unități confiniare. Pentru a sublinia importanța și relevanța istoriografică a editării manuscrisului, Costin Feneșan enumeră contribuțiile principale de până acum referitoare la istoria graniței militare austriece din Transilvania, în general, și a Regimentului I românesc, în special, sesizând că istoria acestuia „era cel mai puțin cunoscută în raport cu aceea a celorlalte unități confiniare din Transilvania și Banat” (p.8), ceea ce a motivat și justificat traducerea manuscrisului în limba română și realizarea ediției de față. Totodată, cunoscutul cercetător atrage atenția lumii științifice asupra arhivei Corpului XII armată, păstrată la Arhivele Naționale Sibiu, dar mai ales a arhivei fostului Regiment de graniță I românesc care se află în fondurile Arhivelor Naționale Brașov sub numărul de inventar 168 și denumirea „Regimentul românesc de graniță nr. 16 infanterie (1768-1856)”, observând că aceasta a „fost până în prezent ignorată de istorici” (p. 12, nota 20). Tot în aceeași trimitere spre surse este amintit un alt manuscris german „de mare interes pentru istoria regimentelor confiniare românești din Transilvania”, păstrat în fondul de documente Brukenthal de la Arhivele Naționale Sibiu, anume: lucrarea lui Joseph Benigni von Mildeberg, *Pragmatische Geschichte der siebenbürgischen Militärgrenze (Istoria pragmatică a Graniței Militare Transilvănene)*. Costin Feneșan îi invită, așadar, pe tinerii istorici ai Transilvaniei și pe toți cei dornici de a descoperi pagini inedite din trecutul graniței militare austriece ardelenă să nu se rezume în elaborarea unor lucrări științifice doar la parcurgerea bibliografiei tematice existente, ci să acceseze sursele inedite, care ascund fărâme din viața transilvănenilor de altădată, singurele capabile să producă o înnoire semnificativă a istoriografiei.

Conform uzanțelor împământenite, editorul a realizat o notă asupra ediției în care precizează o serie de amănunte referitoare la

Mircea Gheorghe Abrudan

structura primară a manuscrisului, la modalitatea de stabilire a textului final, deoarece documentul are alte trei ciorne, și la documentele incluse de autor în textul expunerii, doar o parte a acestora fiind integrate în ediția de față, toate fiind însă menționate în formă de regeste în anexa D a volumului. Este amintit, de asemenea, faptul că manuscrisul de 232 de file, redactat cu patru grafii diferite, nu are un titlu stabilit de autor, acesta fiind fixat de editor.

În urma studiului introductiv și a notei asupra ediției este restituit manuscrisul atât în traducere românească (pp. 21-154), cât și în transcriere germană modernă (pp. 155-287), volumului garantându-i-se astfel o difuzare mult mai largă în spațiul istoriografic european. Textul românesc este însoțit de notele explicative ale editorului care nu numai că elucidează o serie de chestiuni din text, ci trimit la o bibliografie suplimentară referitoare la organizarea regimentelor de graniță, la parcursul istoric al acestora, precum și la diferite fapte, personalități sau evenimente ce necesită o explicare pentru mai bună înțelegere a textului de către lectorul contemporan. Trebuie să observ, totodată, că traducerea românească este de foarte bună calitate, Costin Feneșan dovedindu-se a fi nu numai un fin cunoscător al limbilor germană și română, ci și un bun traducător care a avut în vedere cursivitatea limbajului și exprimarea în spiritul limbii române, evitând o reproducere fidelă sau literală din germana cazonă a autorului din secolul al XIX-lea, fără însă a trăda câtuși de puțin tonul și exactitatea frazelor.

În ceea ce privește documentul în sine, acesta se deschide cu un „Cuvânt-înainte”, apoi este structurat în trei secțiuni: de la înființare până la războiul de succesiune bavarez (1762-1778); de la războiul de succesiune bavarez până la răscoala românească (1778-1784) și în timpul răscoalei românilor ardeleni (1784-1785). Deși nu apare în structura realizată de autor la începutul lucrării partea următoare a textului, de la răscoala lui Horea până la sfârșitul războaielor napoleoniene, constituie din punct de vedere spațial mai bine de jumătate din planul întreg al lucrării, textul fiind subîmpărțit sau delimitat printr-o serie întreagă de subtitluri care marchează participarea regimentului la diferite campanii militare sau vorbesc despre istoria acestuia între anumite jaloane temporale, marcate de regulă pe ani. Diversitatea și varietatea informațiilor cuprinse nu-mi permit să insist asupra lor, ci mă voi rezuma să amintesc că autorul prezintă cu lux de amănunte numele, numărul și originea ofițerilor și al subofițerilor, anii promovării acestora, efectivele și cheltuielile Regimentului I de graniță românesc în a

"Regimentul I românesc de graniță (nr. 16) din Transilvania de la înființare până la sfârșitul războaielor napoleoniene (1762-1815), ediție, traducere, studiu introductiv, note explicative și anexe de Costin Feneșan, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2015, 302 p.+VIII ilustrații", Astra Salvensis, III, 6, p. 208-212

două jumătate a secolului XVIII, participarea și tributul uman și material al regimentului în cele mai importante campanii militare la care a luat parte etc. Între aceste campanii poate cea mai spectaculoasă, care a intrat adânc în memoria colectivă a grănicerilor, a fost cea de la Arcole din 15-17 noiembrie 1796 (pp. 108-113), pe care autorul o pomenește descriind „participarea eroică” și „sacrificiile mari” pe care grănicerii români le-au adus la oprirea avansului trupelor franceze conduse de generalul Napoleon Bonaparte, informațiile din acest volum întregindu-le și îmbogățindu-le pe cele existente, dar puse uneori sub semnul întrebării, în istoriile cunoscute ale Regimentului II românesc de la Năsăud.

Volumul este întregit cu un număr de patru anexe constituite din: A) Dicționarul biografic al generalilor și ofițerilor superiori din armata imperială habsburgică, prusacă și franceză, respectiv al demnitarilor civili amintiți în text; B) Lista comandanților Regimentului I românesc de graniță din Transilvania (1762-1815); C) Lista acțiunilor militare la care au participat unități din Regimentul I românesc de graniță și a pierderilor înregistrate; și D) Lista și regestele documentelor referitoare la Regimentul I românesc publicate în textul și în anexa manuscrisului de față, precum și în cartea lui Gustav Ritter Amon von Treuenfest. Acestora li se adaugă un număr de opt ilustrații color de foarte bună calitate care reprezintă o hartă din 1800 a teritoriului Regimentului I românesc de graniță din Transilvania; legenda și titlul hărții din 1800 a teritoriului graniței militare austriece cu înșiruirea celor 17 regimente de graniță (de la Marea Adriatică până în Țara Năsăudului), păstrată în colecția de hărți a Arhivei de Război de la Viena (Kriegsarchiv, Kartensammlung, B IXa 750), hartă ce constituie de fapt și ilustrația forzațului volumului; și cinci pagini din manuscrisul de la București, între care una ilustrează schița de teren a bătăliei de la Arcole.

În final, nu pot decât să-l felicit pe Costin Feneșan pentru munca deloc facilă depusă în scopul scoaterii la lumină a istoriei manuscrise a Regimentului I românesc de graniță între anii 1762 și 1815, care întregeste puținele informații cunoscute până în prezent despre trecutul acestei unități confiniere austriece din Transilvania îmbogățind în mod incontestabil istoriografia românească și

Mircea Gheorghe Abrudan

europăană a temei, dar îndemnându-i, totodată, pe istoricii români să-și îndrepte atenția spre arhiva încă neexploatăată a regimentului în speranța unei evaluări oneste și a aflării unui loc cuvenit în istoria românilor ardeleni.

Mircea-Gheorghe ABRUDAN